

Nr 236.

Av herr **Pettersson** i Bjälbo, *om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av understöd av statsmedel åt s. k. hembygdskörer.*

Att musiken har en mycket stor kulturell betydelse, torde vara allmänt erkänt. Alla strävanden att låta den stora allmänheten komma i åtnjutande av det uppfostrande moment, som skänkes av verkligt god musik, måste i följd härav vara värda det allra största beaktande från statsmakternas sida. Det är helt visst i känslan härav som riksdagen år 1912 och sedermera varje år beviljat årligt anslag till vissa orkesterföreningar med uppgift att var och en inom viss del av landet »verka för musiklivets höjande särskilt genom att göra god orkestermusik tillgänglig för de mindre bemedlade». Vad sålunda från det allmännas sida blivit åtgjort till musiklivets höjande bland den stora allmänheten, torde emellertid icke vara tillfyllest. Orkestrarna äro nämligen förlagda till ett par större städer och träffa med sina prestationer icke folkets bredare lager, särskilt lantbefolkningen, i den utsträckning som är önskvärd. Dessutom är att märka, att om åhörandet av god musik i och för sig är av kulturell betydelse, så är självverksamheten å detta område, i den mån den kan allmänt befordras bland folket, ägnad att i långt högre grad verka upplyftande och förädlande.

Man torde till och med kunna säga, att verkligt behov föreligger att bereda möjlighet till sådan självverksamhet. Bästa beviset härpå är, att under sista tiden på många ställen i landet bildats s. k. hembygdskörer, vilkas verksamhet redan burit rika frukter av glädje och välsignelse.

Dessa hembygdskörer arbeta emellertid på många platser under ogynnsamma förhållanden på grund av svårigheter att anskaffa medel för avlöning åt dirigent, hyra av lokal, resor m. m.; och torde det i

följd härav icke kunna anses förmätet att ifrågasätta något understöd från statens sida åt dem, som kunna anses förtjänta därav.

För att giva en föreställning om de uppgifter, som hembygds-körer av ifrågavarande slag kunna fullfölja, överlämnas härmed en P. M. jämte tillhörande bilagor, som tillställts mig från »Östgötaslättens hembygdskör» och som visar, att denna kör för sin existens är beroende av understöd från det allmänna.

Med anledning härav tillåter jag mig härmed föreslå,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda huruvida och på vilka villkor understöd må kunna av statsmedel beredas s. k. hembygdskörer med uppgift att bland folket särskilt på landsbygden vårda och vidmakthålla intresset för gemensam sång och kärleken till sången samt därefter till riksdagen inkomma med det förslag, vartill utredningen kan komma att för-anleda.

Stockholm den 26 januari 1918.

David Pettersson.

P. M.

Inom västra Östergötland har sedan 2 ½ år tillbaka grundats ett företag, som bär namnet *Östgötaslättens hembygdskör* och som lovar att bliva av en utomordentlig betydelse i folkbildningshänseende, fotat som det är på den mest demokratiska basis. Körens medlemmar utgöras nämligen av yngre personer ur alla klasser såsom allmogesöner och allmogedöttrar, borgarebarn, folk- och småskollärare, läroverkslärare manliga och kvinnliga, kontorister och handelsbiträden, arbetare och hantverkare m. fl. Se bilaga 1.

Till övningar sammankommer kören i regel varje söndagseftermiddag klockan 3—7, stundom även på vardagar. Uppgifter angående såväl omfånget som arten av körens arbete bifogas. Se bilaga 2.

Platsen för de gemensamma övningarna är Skänninge å nya folkskolans högtidssal. Sammanlagda medlemsantalet har varit 175, vilket till följd av flyttningar och andra skäl givetvis växlar, så att det på en gång arbetande antalet har varit omkring 60.

Enär för det största antalet medlemmar avstånden äro avsevärt stora (se bilaga 3), är kören uppdelad i 4 underavdelningar, som under särskilda ledare samlas till övningar i Vadstena, Motala, Mjölby och Skänninge, vilka övningar stå under ordföranden-dirigentens överinseende. Kören har tillkommit på initiativ av fil. licentiaten, examinerade och f. n. i Skänninge vikarierande organisten Natanael Fransén, som med outtröttligt intresse, framstående duglighet och okuvlig energi oegennyttigt ägnat sig åt denna sin skapelse och satt den i stånd att förvärva sig ett känt namn och ett välkänt anseende inom vår provins. Särskilt har kören gjort värdefulla insatser i de kyrkliga högtidligheterna och Birgittafesten i Vadstena, kyrkoinvigningssfesten i Vreta Kloster och reformationsfesten i Skänninge, varförutom den vid olika tillfällen givit med varmt erkännande mottagna sångstunder såväl i Linköping som i olika kyrkor i stad och på landsbygden inom västra delen av provinsen. (Bilagorna 3 och 4.) Körens inspektor har varit och är kyrkoherden i Skänninge.

Av huru stor och erkännansvärd betydelse det nu än må vara, att åt vida kretsar erbjuda njutningen av ädel och vårdad sång, så ligger dock största betydelsen av hembygdskörens verksamhet i sammanförandet av så skilda element från vitt skilda orter till ett arbete av denna ädla och förädlande art, som otvivelaktigt sätter djupa spår i folkkaraktären inom de bygder, som därav beröras.

Men klart är, att hur upphöjt och ädelt ett arbete än må vara, så, när det skall uppbäras av personer, som ej hava råd att på längd underkasta sig de därför nödiga uppoffringarna, ligger faran nära, att intresset kan slappna. Då det uppenbarligen är av största vikt att detta vackra företag räddas från ett sådant öde och i stället röner bistånd och uppmuntran så tillåter jag mig värdsamt hemställa, huruvida icke från statens sida skulle kunna erhållas bidrag till hyra av lokal och instrument, till ljus och bränsle samt till resor för de mera avlägset boende medlemmarna ävensom till arvode åt ordföranden-dirigenten samt åt dirigenterna vid underavdelningarna.

Bilaga 1.

Östgötaslättens hembygdskörs medlemmars sociala ställning.

Fruar	13	Folkskollärare	19
Hemmavarande döttrar	51	Småskollärarinnor	7
Lantbrukare, manliga	23	Läkare	2
Läroverkslärare	3	Apotekare	1

Handlande och kontorister	32	Byggmästare	1
Telegrafister	4	Lokomotivförare	1
Arbetare och hantverkare	6	Glasslipare	1
Studerande	2	Ingenjör	1
Musiklärarinnor	2	Musikdirektör	1
Sjuksköterska	1	Musikstyckjunkare	1
Husföreståndarinna	1	Organist	1
Banktjänsteman	1		
		Summa	175

J. A. Westerlund.

Billaga 2.

Stadgar för Östgötaslättens hembygdskör, antagna vid årssammanträde i Skeninge den 3 september 1916.

§ 1. Östgötaslättens Hembygdskör är en sammanslutning av sångintresserade män och kvinnor i Östergötland.

§ 2. Den har till uppgift

att genom regelbundet anordnade övningar och sammankomster väcka och vidmakthålla intresset för gemensam sång, samt

att isynnerhet odla den blandade körsången a capella.

§ 3. I och genom dessa tillfällen till samling vill den bereda möjlighet för var och en med sångröst begåvad att få utbilda sig för och deltaga i ordnad och fullstämmig samsång.

§ 4. Den vill

i hembygden åstadkomma ökad kännedom om och kärlek till god sång och värdefull sånglitteratur samt

göra medlemmarna praktiskt förtrogna därmed genom att sätta dem i stånd att självverksamt bidra till dess utförande.

§ 5. Fosterländska sånger,

hembygdssånger,

folkvisor,

värdefulla lyriska sånger, såväl som eljes

körverk, vilka kunna ligga inom ramen för körens prestationsförmåga, komma därvid i fråga.

Uppmärksamhet bör ägnas åt Svenska kyrkans Hymnarium och därmed jämförliga körer a capella, icke minst på grund av deras sångpedagogiskt instruktiva och odlade karaktär.

§ 6. I Östgötaslättens Hembygdskör, som är en samlingsorganisation, vinnes medlemskap av såväl körer som enskilda genom anmälan hos centralstyrelsen, som utfärdar medlemskort. En personlig inträdesavgift av 1 kr. erlägges, varav hälften tillfaller lokalavdelningen, om medlem är ansluten till sådan.

Personer, som av intresse för Hembygdskörens verksamhet vilja understödja densamma, kunna ingå som passiva medlemmar mot en årlig avgift av minst 2 kr. eller 10 kr. en gång för alla.

§ 7. Medlem åligger att i allt främja körens verksamhet och bevara dess anseende.

För musikalien, lånade ur körens arkiv, är låntagaren personligt ansvarig.

§ 8. Där förhållandena så medgiva och tillräckligt antal medlemmar finnas för att få till stånd en ordnad körsång, böra lokalavdelningar konstitueras med egna stadgar, som skola underställas centralstyrelsens prövning och godkännande.

Inom varje lokalavdelning väljes en styrelse av fem ledamöter och två suppleanter.

Dirigenten äger deltaga i dess förhandlingar.

§ 9. Varje lokalavdelning väljer tre ledamöter jämte suppleant till centralstyrelsen.

§ 10. Hembygdskörens ordförande sammankallar centralstyrelsen och är dess ordförande.

Centralstyrelsen väljer inom sig funktionärer.

Hembygdskörens dirigent äger deltaga i centralstyrelsens förhandlingar och beslut.

Från plats, där lokalavdelning ej konstituerats, kan centralstyrelsen med sig adjungera lämplig ledamot.

Centralstyrelsen, som har sitt säte i Skeninge, är beslutsmässig, när minst fem dess ledamöter äro närvarande.

Vid lika röstetal har ordföranden utslagsröst.

§ 11. Centralstyrelsen uppgör arbetsordning för verksamhetsåret, som delas i två konsertterminer och räknas från den 1 september till den 30 juni.

§ 12. Vid det allmänna årssammanträdet på hösten väljer Östgötaslättns Hembygdskör ordförande, dirigent och två revisorer med suppleant.

§ 13. Till hedersordförande väljes på ordinarie årsstämma en utom styrelsen stående person, som visat särskilt intresse för körens verksamhet eller inlagt större förtjänster om densamma.

§ 14. Ändring av dessa stadgar kan ske efter anmälan till centralstyrelsen, och sedan beslut därom fattats vid två efter varandra följande sammanträden, av vilka ett ordinarie.

§ 15. Upplösning av Hembygdskören kan ske under samma former som stadgeändring, dock fordras i detta fall, att besluten fattas med $\frac{2}{3}$ röstmajoritet.

I händelse av upplösning fonderas kassan för något med Hembygdskörens verksamhet överensstämmande ändamål.

Stadgar för Skeningeavdelningen av Östgötaslättns hembygdskör.

(Samma stadgar äro antagna av lokalavdelningarna i Mjölby, Motala och Vadstena.)

§ 1. Skeningeavdelningen av Östgötaslättns Hembygdskör är en sammanlutning av sångintresserade män och kvinnor i Skeninge med omnejd.

§ 2. Såsom ansluten till Östgötaslättns Hembygdskör sammanfaller dess uppgift och verksamhet med dennas, vars stadgar givetvis även gälla för underavdelningen.

§ 3. Medlemskap vinnes efter anmälan hos dirigenten, som anställer prov.

Medlem betalar en årsavgift av 50 öre, som erlägges till kassören vid års-sammanträdet på hösten.

Erlagd årsavgift berättigar till rösträtt vid avdelningens sammanträden.

§ 4. Avdelningen håller årligen i början av september ordinarie sammanträde, varvid års- och revisionsberättelser föredragas och val anställas.

§ 5. Årssammanträdet väljer ordförande och dirigent, 4 styrelseledamöter och 2 suppleanter, 2 revisorer med suppleant samt materialförvaltare och gillevärd. Styrelsen utser inom sig övriga funktionärer och utnämner stämfiiskaler.

§ 6. Styrelsen väljer 3 ledamöter och en suppleant till centralstyrelsen.

Bilaga 3.

Östgötaslättens hembygdskörs medlemmars boningsort.

	Antal.	
Skänninge	21.	
Allhelgona socken	6,	avstånd från Skänninge 2 à 3 kilometer.
Bjälbo	4,	» » » cirka 5 »
Varv	14,	» » » » 9 »
Mjölby	35,	» » » » 9 »
V. Stenby	6,	» » » » 12 »
Högby	6,	» » » » 4 »
Ekebyborna	6,	» » » » 18 »
Ask	2,	» » » » 18 »
Motala	46,	» » » » 18 »
Vadstena	17,	» » » » 15 »
Lönsås	1,	» » » » 18 »
Godegård	1,	» » » » 40 »
V. Harg	1,	» » » » 20 »
Strå	1,	» » » » 15 »
Normlösa	1,	» » » » 9 »
Vinnerstad	2,	» » » » 18 »
Hogstad	1,	» » » » 7 »
Hagebyhöga	1,	» » » » 15 »
Landeryd	1,	» » » » 35 »
Vesterlösa	2,	» » » » 15 »

Summa 175 medlemmar.

J. A. Westerlund.

Bilaga 4.

Sedan jag flera gånger varit i tillfälle att åhöra Östgötaslättens hembygdskörs musikaliska prestationer och taga kännedom om dess verksamhet, kan jag icke

annat än giva hela detta av sin stiftare, fil. licentiaten Natanael Fransén, på ett synnerligen utmärkt sätt ledda företag det varmaste erkännande. Jag anser, att det skulle ur flera synpunkter vara högligen att beklaga om »Östgötaslättens hembygdskör» måste upphöra på grund av ekonomiska skäl. Först och främst är nämligen dess verksamhet ur rent musikalisk synpunkt i hög grad värdefull. Jag har ofta förvånat mig över den precision och samsjungning, för vilken denna av så många olikartade element sammansatta kör vanligen utmärker sig. Om denna verksamhet kunde vinna mera allmän efterföljd i olika delar av vårt land, skulle därav bliva ett fosterländskt företag av stor betydelse. Men icke blott ur musikalisk synpunkt. Den nivellering olika samhällsklasser emellan, som ett sådant ädelt nöjesarbete åstadkommer, är icke mindre betydelsefull. Och för det tredje: av vilken fostrande betydelse i bästa mening är icke ett sådant förädlade nöje för ungdomen! Människan i allmänhet och ungdomen isynnerhet har berättigade krav på rekreerande nöjen efter arbetet. Här bjudes ett nöje av ädlaste art, som med framgång kan undantränga s. k. nöjen av tivelaktig eller dålig art. Jag anser därför »Östgötaslättens hembygdskör» förtjäna allt det understöd den kan få både för sitt bestånd och för utvidgning av sin verksamhet. Genom ett sådant understöd främjas, enligt min mening, ett betydelsefullt fosterländskt intresse.

Linköpings biskopsgård den 18 januari 1918.

John Personne.

Biskop i Linköpings stift.

Bilaga 5.

Vid tvenne skilda högtidligheter har jag haft tillfälle höra »Östgötaslättens hembygdskör» under ledning av sin dirigent doktor Nat. Fransén, nämligen vid Birgittafesten i Vadstena klosterkyrka i oktober 1916 och vid invigningen av Vreta Klosters kyrka i oktober 1917. Vid båda dessa tillfällen bidro körens prestationer i allra högsta grad till den utomordentligt högtidliga och fina stämning, som präglade båda de nämnda högtiderna. Man kan lugnt påstå, att dessa högtidligheter helt enkelt icke kunnat firas utan hembygdskörens medverkan. Det utmärkta sätt varpå denna kör i båda de omnämnda fallen, trots relativt obetydlig övningsförberedelse, utförde sina ganska krävande uppgifter, visar både en sällsamt uppoffrande och nitisk ledning och ett entusiastiskt intresse hos kören. Kören har ägnat sig åt upptagande av bl. a. den skatt, den till stor del bortglömda skatt, som vi äga i den gamla kyrkomusiken, och den har därigenom öppnat våra ögon och öron för ett viktigt kulturarv, ett arv, som ånyo kan göras fruktbringande. Det förefaller mig, som om Östgöta hembygdskör redan utfört ett vackert arbete, och dess fortsatta strävanden synas mig böra kraftigast möjligt understödjas. Ett anslag till körens verksamhet är synnerligen väl motiverat.

Stockholm i november 1917.

Sigurd Curman.

Bilaga 6.

Förteckning över orter där konserter, sångaftnar och musikgudstjänster givits av Östgötaslättens Hembygdskör.

Skeninge	11 gånger	Högby	1 gång
Motala	2 »	Vinnerstad	1 »
Vadstena	4 »	Ekebyborna	1 »
Linköping	2 »	Väderstad	1 »
Mjölby	2 »	Bjälbo	1 »
Hvarf	4 »	Godegård	2 »
V. Stenby	2 »	Vreta kloster	1 »

Förteckning på sånger, sjungna av Östgötaslättens Hembygdskör.

Fosterländska sånger:

Vårt land	J. A. Josephson
Sverige	Vilh. Stenhammar
Svenska folksången	O. Lindblad
Hell dig, du höga Nord	B. Crusell
Härliga land	J. E. Nordblom
Mandom, mod och morske män	Folkvisa
Hjältar, som bedjen	O. F. Tullberg
Hör oss, Svea	G. Wennerberg
Bisp Thomas frihetssång	H. Alfvén
Sveriges frihet	N. Fransén
Dalmarschen	I. Widéen
Sång till Östergötland	N. Fransén
Östergyllen	»

Lyriska sånger.

Guds lov i naturen	L. v. Beethoven
Vineta	Fr. Abt
I stormen	J. Dürner
Rysk vespersång	— — — —
Sångarfanan	F. A. Friberg
Stilla skuggor	E. G. Geijer
Vårsång	Prins Gustaf
Majsång	F. Kuhlau
Aftonrodnaden	C. Kuntze
Tonerna	W. Lagercrantz

En sommarafton	A. F. Lindblad
Lärkan i skyn	»
Längtan till landet	O. Lindblad
Naturen och hjärtat	»
Snabba äro livets stunder	A. Randel
Värvindar friska	— — —
De muntra musikanterna	A. F. Riccius
Dåne liksom åskan, bröder	J. H. Stunz
Sjung, sjung	Aug. Söderman
Serenad	F. Werner
Målet	O. Winter-Hjelm
Storm och böljor	C. M. Bellman
Tröst	O. Merikanto
Körverket »I Rosengården»	Vilh. Svedbom

Kyrkosånger.

Sjung, min tunga (Pauge lingua)	Gammalkyrklig
Gud Fader, då han såg vår nöd	»
Varför larma hedningarna	Palestrina
Liksom lammet	»
Lamentationer	»
Gör porten hög	Leissing
Av djupets nöd (koralfuga)	Joh. Seb. Bach
Fastän min synd	»
Värld, farväl	»
O, huvud blodigt sårat	Hassler — Bach
Bland människors barn	J. J. Abert
Nunnesång från Vadstena	harmoniserad av O. Byström
Lovsjung din Gud	uppt. av W. Norén
Herre Gud, ditt huses boning	Kuhn
Fädernas kyrka	N. Fransén
Sv. ps. nr 481	»
Consolator	»
Motett	»
Härlig är jorden	— — —
Bön	Et. Mehul
Hymn	Cronhamn
Herren är konung	J. A. Josephson
Stridsbön	O. Lindblad

Därtill kommer liturgiskt material vid matutiner, vesprar och sånggudstjänster samt delar ur Birgittinernas veckosång översatta av körledaren.

Bilaga 7

Utdrag av protokollet vid kyrkosångens vänners centralkommittés sammanträde i Stockholm den 8 och 9 januari 1918.

§ 11.

Genom centralkommitténs sekreterare kyrkoherde F. M. Allard framfördes en anhållan av ledaren för Östgötaslättns Hembygdskör filosofie licentiaten Natan Fransén om ett utlåtande angående denna körs verksamhet att biläggas en tillämnad motion i riksdagen för erhållande av statsunderstöd.

Centralkommittén, som icke var obekant med det synnerligt efterföljansvärda initiativ, denna hembygdskör tagit under sin energiska och sakkunniga ledare, fann sig, med anledning av denna herr Franséns anhållan föranlåten att varmt vitsorda hans folkuppfostrande och förädlande verksamhet i medvetande av sångens uppskattbart stora betydelse som folkuppfostringsmakt, i all synnerhet då den bedrivs såsom i denna hembygdskör. Centralkommittén ville därför kraftigt understödja en motion i detta syfte; dock med uppmärksamheten fäst på att motionen ställdes på en vidare omfattning, så att den komme att innebära en framställning till riksdagen om statsunderstöd åt hembygdsköror som finnas eller framdeles uppstå i skilda delar av landet och då särskilt åt Östgötaslättns Hembygdskör, i likhet med vad som redan skett med orkesterföreningarna.

Rätt utdraget intygar enligt uppdrag som centralkommitténs protokollförare vid detta sammanträde.

Järlåsa den 21 januari 1918.

Erik Fredlund.